

Interjú Romsics Imrével

„Egy száz évvel ezeltti világot hoztunk vissza, amikor Kalocsán még minden társadalmi rétegnek saját köre volt: munkásegylet, legényegylet, olvasóköri; telente mindegyik betanult egy-egy színdarabot. Ezt hoztuk vissza, ez kellett!”

Romsics Imre harminc éve dolgozik a kalocsai Viski Károly Múzeumban etnográfusként, huszonöt éve igazgatóként. A kalocsai szállások szülöttjeként ers társadalmi hálót épített a múzeum köré, amelynek mozgatórugója a Kalocsai Múzeumbarátok Köre. Beszélgetésünk nem egy konkrét részvételi projektre irányult, hanem a baráti kör és a múzeum kapcsolatára, a múzeum hosszú távú és napi működését biztosító együttműködési formákra és tudáscserére, de a megközelítés érinti a közösségi és a szubjektív múzeum kérdéskörét is.

A Kalocsai Múzeumbarátok Köre Kalocsa legnagyobb civil szervezete, „tagjai a múzeum legfontosabb bázisát alkotják” – olvasható amúzeum honlapján. Mit jelent ez a gyakorlatban?

A baráti kör 1997-ben a nulláról indult. Ment fölfelé, most újra lefelé. Alakul át a világ. Hivatalosan a kör a rendszerváltás előtt jött létre, azzal a céllal, hogy a múzeum fogadni tudja a pénzeket Gyetvai Péter teológus, történész háromkötetes egyháztörténeti könyvének kiadásához. A könyvkiadás sikerült, de a kör majd tíz éven keresztül nem talált új feladatot magának. Tehát létezett is, meg nem is. 1993-ban lettem igazgató. Négy esztendővel később, 1997-ben feltámasztottam a kört: csúcsidőben 200-250 tagja volt, színes programokkal, sokféle együttműködéssel, könyvkiadással: a kiadványok száma lassan ötven felé közelít. A múzeum teljes könyvkiadásának a baráti kör lett a háttere. A kilencvenes évek végén, a megyei múzeumi szervezet időszakában, istenigazából semmire sem volt pénz. A baráti kör nélkül a Viski Károly Múzeum nem tudott volna létezni. A nagy létszámú tagság viszont biztonságos társadalmi bázist nyújtott a múzeum számára: politikailag és mindenhoggy. A legfontosabb viszont az, hogy a különböző múzeumi ügyekben a tagság nagy része mozgósítható volt: közönségként és közreműködőként egyaránt. A Múzeumok Éjszakája például a baráti körre épült. A köri programok alkalmával hihetetlen mennyiségű információ mozog: az adat- és tárgygyarapítástól kezdve az apró-cseprő információig.

Milyen összetétel a baráti kör?

Az idősebb generáció dominál, de néhányan a középkorosztályból is vannak. A legaktívabbak viszont egyértelműen a legidősebbek: a múzeumi események állandó résztvevői, a múzeumi kiadványok vásárlói. Bár inkább: voltak. Az utóbbi években sokan meghaltak. Hiába van

utánpótlás a tagságban, a könyveladás rohamosan csökken, az új generációknak nincs igényük ilyesmire. Évente 500-600 ezer forintnyi kötetet adtunk el, zömmel a tagságnak. A könyvkiadás olyan múzeumi tevékenység, amelyet ez az olvasóközönség elvárt. Az utóbbi években a létszám 200 alá csökkent. Ma 170 körül van a tagok száma, de a közgyűlésekre csak 20-25 ember jár el. Ez jelentős változás: amíg az idősebbek megvoltak, tele volt a közművelődési terem. Számukra más volt a jelentősége egy közgyűlésnek, többen öltönyben, nyakkendőben jöttek. Az újabb generációk másként kötődnek a múzeumhoz.

Kölcsönös a viszony a múzeum és a civilek között? A baráti kör tagsága is „társadalmi bázisnak” érzi a múzeumot?

Ez nehéz kérdés. Négy évvel ezelőtt habozás nélkül igennel válaszoltam volna. Most is megvannak a fix együttléteink: 48-as vacsora, múzeumlátogatás színházzal vagy hegymászással, városnézéssel kombinálva. Jönnek az emberek segíteni, ha kérjük őket, de a mostani világban már nem úgy kötődnek a közösségekhez, mint régen. Nemrég halt meg egy tagunk, aki egy alkalommal váratlanul kivette a zakójából a baráti kör tagkártyáit: a kezdetektől, 1987-től mindegyik nála volt. Ott őrizte a zakójában. Olyanok is vannak, akik minden évben kifizetik a tagdíjat, de soha nem jelennek meg. És olyanok is, akik elköltöztek, de ezen a tagságon keresztül egy kicsit ide is tartoznak. És e kettő között mindenféle változat létezik.

Melyek a legjellemzőbb együttműködési formák?

A legkézenfekvőbb az önkéntes munka, ami hivatalosan nem lehet az, pedig próbáltuk megszervezni. Az alkalmi segítség – nevezzük így – jól működik. Az egyik hölgy például, aki nem volt tagja a baráti körnek, önkéntes teremőr volt. Amikor látta, hogy milyen munka folyik a múzeumban, belépett a körbe. Volt egy időszak, amikor alkalmazottként bért is kapott. Később, amikor nyugdíjasként már nem foglalkoztathattuk, újra visszajött ingyen. Tárlatvezetéseket is tartott, bármikor lehetett szólni neki.

A másik a Múzeumok Éjszakája. A baráti kör tíz éven keresztül minden évben betanult egy-egy színdarabot, és előadta. Ehhez 15-25 „színész” kellett, jelmezek, díszletek. Úgy kezdtük, hogy meghívtam mindenkit a házamba vacsorára, ahol kiosztottuk a szerepeket. Március 14. után minden héten tartottunk próbát, utolsó héten mindennap: ez kemény munka 25-30 ember számára. A Múzeumok Éjszakáján sok program van, de amikor a színdarab kezdődött, akár 300-400 ember is nézte az udvaron. Mindig nagy siker volt. Többször felvetették, hogy menjünk máshová is játszani. Én mindig mondtam: higgyétek el, ennek ez a varázsa. Egy száz évvel ezelőtti világot hoztunk vissza, amikor Kalocsán még minden társadalmi rétegnek saját köre volt: munkásegylet, legényegylet, olvasókör; telente mindegyik betanult egy-egy színdarabot. Ezt hoztuk vissza, ez kellett! Most, hogy ez elmaradt, hoztunk egy vendégdarabot a testvértelepülésről, de az nem ugyanaz. „Azok nem a mieink” – mondogatták. Húzóerő persze,

hogy a múzeumigazgató is fellép, lehetőleg a címszerepben. És azt is megtapsolják, ha tévesztünk, mert ők a „mieink”. A közösségépítésnek fontos része volt, a próbákkal és közös vacsorákkal.

Mi látszik, hogy ezek az emberek az átlagnál jobban értik a múzeumot? Fogalmazznak meg például kritikát vagy javaslatot? Rendelkeznek másféle tárgyismerettel?

Kiállítási javaslatokat például megfogalmazznak például a tagok, de ennek rendszerességét gátolja, hogy évente csak egy időszaki kiállításra nyílik módunk, szinte kötelezően valamilyen városi évfordulóra. A Városi Galériában viszont egy fotókiállítást, amit a tagok kezdeményeztek, minden szeptemberben megrendezünk.

A nagycsoportos óvodások minden esztendőben hétszer jönnek a múzeumba. Az óvónők javaslatára a baráti kör meghirdet egy rajzpályázatot, amely a hét foglalkozás valamelyik témájára épül. A beérkezett rajzokat a Múzeumok Éjszakáján kiállítjuk és díjazzuk. Az óvónők és a szülők mesélik, hogy a gyerekek mennyire várják a nyár végét, mindenki szeretne „múzeumista óvodás” lenni. Az óvodás-kiállítást már hetedszer rendeztük meg. Ez mindenkinek fontos, és szülői aktivitást is eredményez. Ez is a társadalmi együttműködések része.

De része az is, amikor az asszonyok süteményt sütnek a kérésemre. Ebben persze az is benne van, hogy összegyűjtöm a régi és az új recepteket. A tésztákat kiállítjuk, a közönség megkóstolhatja őket, a recepteket pedig archiválom. A zsűribe sosem kérünk szakembert, nehogy megkritizálja a Julis nénit – hogy túl sós a pogácsája, abban meg sok a méz –, mert nem ez a lényeg. A saját házi ízek a fontosak, nem az, hogy mit gondol erről egy szakács. Legutóbb a Vagyonhasznosító Kft. vezetőjét kértem föl, előtte pedig a pénzügyi osztályt a városházáról. Azelőtt soha nem jöttek be a múzeumba, most pedig segítenek minket.

A baráti kör tagjai között vannak gyűjtők is. Az a tagunk például, aki a szíve fölött hordta a tagsági kártyáit, soha nem volt hajlandó fizetni a közös vacsoráért. Viszont mindig hozott magával egy-egy tárgyat vagy könyvet: „Remélem, ez megér neked egy birkapaprikást.” A kiállításokhoz is mindig hozott tárgyat: volt, amit odaadott, volt, amit visszavitt. Nagy, jelentős helyi gyűjteménye volt. A múzeumfelfogására jellemző, hogy soha semmit nem írt alá. Hiába mondtam neki, hogy nem tarthatok műtárgyat átvételi elismervény, letéti szerződés nélkül, nem írta alá: „Engem te ne sértsél meg ezzel!” Csak kézzel vezetett listáim voltak, aláírás nélkül. Halálakor volt is ebből kellemetlenségem.

A tagok egy része tehát gyűjtő, ők sokszor segítenek nekünk behozott tárgyakat meghatározni. Gyakran sokkal többet tudnak, mint mi, csak nem szívesen valljuk be. Volt egy plébános tagunk, aki sokféleképpen segítette a baráti kört és a múzeumot: tagdíjat, pártoló tagságot fizetett, bármerre járt a világban, hozott nekünk könyveket, de a mi könyveinket is árusította. Értékes dolgokkal gyarapította a múzeumot: például az egyházmegye második legöregebb harangját ő

hozta be, de kaptunk tőle több helyi nyomtatványt is. Hozott egyszer egy „cigány Máriának” nevezett faszobrot, amit idén néztem meg egy művészettörténésszel: kiderült, hogy 16. századi. Ránk hagyta a viccgyűjteményét, több mint hatszáz kötetet. Ez a viccgyűjtemény nem illik igazából a múzeum gyűjteményébe, mégis beletároltuk: miatta. Ezenkívül főleg helytörténetet gyűjtött: Kalocsát, az egyházmegyét, de mindent és mindenkit ismert egészen Újvidékig.

A baráti kör tagjai általában másként gondolkodnak a múzeumról. Ez sok mindenben megmutatkozik: ahogy hallgatják az előadásokat, járják a múzeumokat a világban. De kaptunk már figyelmeztető telefont is be nem jelentett földmunkáról. Nem tudtunk például arról a főtéri villanyvezeték-építésről, melyet végül le kellett állíttatni. A telefonáló nem volt hajlandó elmozdulni a gödör mellől, amíg oda nem értem. Ahogy látta, hogy jövök, már biciklizett is tovább. Ezért fontos, hogy az emberek tudják, hogy mit csinálunk a múzeumban. Minél többen vannak olyanok, akik látják a részleteket is, annál inkább működik a védőháló.

Vannak-e konfliktusok? Éri-e kritika a múzeum beszédmódját, gondolkodását a baráti körtől? Vagy hogy adományoznának valamit, amit nem fogad el a múzeum?

Én mindig mindent elfogadok: olyan nincs, hogy visszautasítom, legfeljebb kidobom, ha nem kell – mert nem mindig lehet megmondani előre, hogy valójában mi érdekli a múzeumot. De ebből még soha nem volt sértődés. Rám bízzák, azt szokták mondani. Kritika volt például, hogy elhagytuk a tudományos előadások szervezését. Az utóbbi években a könyvtár rendszeresen hirdet ismeretterjesztő előadásokat, s nem szeretnék velük konkurálni. Az előadónak is kellemetlen, ha kevesen vannak. Előadásonként 20-25 ember jelenik meg nálunk. Nagy név kell ahhoz, hogy 60-70-en összejöjjenek. Nem nevezném konfliktusnak, de fontos nézetkülönbség, hogy a baráti kör fiatalabb tagjai máshogy gondolkodnak arról, hogy mi való a múzeumba: nekik – úgymond – már nincs is múzeumba való tárgyuk, ami az ő szemükben legalább II. világháború előtti. Pedig az múzeumi szemlélet kérdése, hogy mit tekintünk múzeumi tárgynak.

Ezen a szemléleten talán épp az ilyen baráti körű együttlétek változtathatnak, nem?

Igen, de nem általában, hanem ha személyesen végigtárgyalom ezt az emberekkel. Úgy szoktam mondani, hogy összegyűjtünk minden mai tárgyat is, de majd 20-30 év múlva leltározunk. Most építettünk új szekrénykatasztort ezekből a tárgyakból. Ilyen például az 1968-ban indult folklórfesztiválok anyaga is (plakátok, fotók stb.), amelyek még nem egyedi leltárban vannak. Mindent persze nem tudunk megőrizni. Nálunk a népművészet kiemelt tematika, de a gyűjteményfejlesztésbe sok minden belefér, hiszen egy városi múzeum számára a helytörténet elkerülhetetlen.

És mit jelent „a polgári mentalitás újjáalakulása”, amit a honlapon hirdet a baráti kör magáról? Ez vágyalom, vagy van valami megfogható realitása?

Bizonyos értelemben vágyálom. Mert mit jelent a polgári mentalitás? Azt, hogy ki lehet/ki kell állni a közösség elé, vállalni kell feladatokat, segíteni kell, figyelni a városra, az épületekre, az intézményekre – nem csak a múzeumra. Hogy „az én világomnak”, sajátomnak érzem a várost, amiért felelősséget vállalok, és energiát áldozok érte.

Ez a vágyalom közösen fogalmazódott meg, például a beszélgetések során?

Nem, ezt én írtam 20 éve, elvárásként egy civil szervezettel szemben. Valamennyire működik: gondoljunk csak Székely plébánosra: aki egy 16. századi szobrot adományozott a múzeumnak, miközben eladhatta volna jó pénzért a műkincspiacon.

Ha jól tudom, a baráti körön kívül több civil szerveződés is található a múzeum holdudvarában. Ezek hogyan működnek?

Bonyolult összevisszaságban. A Kalocsa Kamarakórus például ráépül a múzeumra. Itt van a székhelyük, átfedés van a baráti kör tagságával, a kör adta ki az egyetlen CD-jüket. A Katona István Társaság a művelődési házban alakult 1962-ben. Tudományos társaságként a helytörténeti kutatókat fogta össze. Székfoglaló előadással vagy művészeti alkotással lehetett bekerülni. A társaság dokumentációja a múzeumba került. A társasági ügyek szervezője, Bozsó Feri bácsi halála után a felesége ránk hagyta gyűjteményének 20 folyóméternyi anyagát. Nagyon gazdag anyag: volt külön régészeti, népművészeti stb. dosszié, helyi emberekre vonatkozó anyagok, újságkivágások, archív fotók, könyvek és sorolhatnám. Megpróbáltuk életben tartani, újjáéleszteni a társaságot, de nem sikerült. A tudományos kutatómunka értéke ma teljesen más. A Kalocsai Városvédő Egyesület is itt, a múzeumban alakult 1987-ben. Tagjai voltak a városházi osztályvezetők, a hivatalok vezető tisztviselői, a múzeum, a tűzoltóság, a rendőrség, a KPM. Addig nem születhetett döntés városfejlesztési ügyekben, amíg a Városvédő Egyesület nem tárgyalta meg a témát. Ez volt a város civil kontrollja a múlt, a jelen és a jövő felett. A múzeum kiemelt szerepet játszott ebben. A rendszerváltás után, az 1990-es évek közepére a politikai akarat fokozatosan kiüresítette ezt a munkát – már nem lehetett kritikát megfogalmazni. Próbáltunk új tartalmakat adni az egyesületnek, de nem működött. A tagság nagyrészt beépült a múzeubaráti körbe.

Említetted a népművészetet (ideértve általában a helyi kulturális örökség egészét). Ez egy olyan terület, amelyben a múzeum nem tud egyedül lépni. Az olvasható a honlapon, hogy a népművészet- és a viseletgyűjtés a múzeumban eljön a jelenkorig, amihez egy múzeumnak nyilván partnerekre van szüksége. Ez hogyan működik?

A népművészek ügye is elég összetett. Itt vannak például a pingáló asszonyok, akik tagdíj fizetése nélkül voltak tagjai a baráti körnek, amíg a bürokrácia ezt meg nem tiltotta. A legújabb civil törvényt követő törvényességi vizsgálat után ezt a szabályozást ki kellett törölnünk az

alapszabályunkból. Az asszonyok régen rendszeresen jöttek a múzeumba, de többségük ma már 70 év feletti, ezért nehéz őket megmozdítani. Az utóbbi évtizedben több fiatal próbálkozik a népművészkedéssel. E generációváltást segítő egyiküket behoztam a múzeumba: ő egy fiatal lány, aki anyámhoz jár ki tanulni. A múzeumpedagógiai és a közművelődési programokban sokszor támaszkodunk erre a tudásra.

Azután van több hagyományőrző egyesület. Sokféle kapcsolatunk van velük, melyek nagyon emberfüggők, és nem mindenki felhőtlenek: sokszor lenne szakmai, történeti ellenvetés a hagyományőrzésükkel szemben. Bonyolult helyzet ez: a múzeum küldetésnyilatkozatában a népművészeti örökség és tudás gondozása hangsúlyosan szerepel. Ennek ellenére a múzeum nem konkurálhat, nem is akar konkurálni a népművészettel foglalkozó öt egyesülettel. Pedig a hagyományőrző feladatokat a múzeumra alapozva lehetne, kellene szervezni. Együttműködünk, de sokat vitázunk. Van például egy fehér öltözet – a cifra viselet mintájára valaki kitalálta, s azóta rendszeresen megjelenik a színpadon. Hiába kérem, hogy ne használják, mert ilyen ruha sosem volt a kalocsai szállásokon. Vonogatják a vállukat, ők már úgy tudják: volt. Akkor ezzel most hogyan vitatkozom?

Hogyan alakult ez így? Nem volna kézenfekvő, hogy ezek a döntések a múzeumi tudásra támaszkodva szülessenek meg, amikor itt van minden anyag a gyűjteményekben?

Nehéz megmondani, miért alakult ez így. A kalocsai múzeumot 1963-ban szervezték újjá, egyidejűleg a megyei múzeumi szervezet kiépítésével. Az újkori városnak nem volt múzeuma. A kezdeti politikai akarat ellenére a város nem érezte magáénak az intézményt, a várossal nem volt erős az együttműködés. Ha megkerestük az önkormányzatot, azt mondták: „Te csak eredj a megyéhez!” Sosem értették meg, hogy fordítva gondolkodnak, vagyis hogy a kalocsai múzeum a megye pénzéből a kalocsai örökséget gyűjti, a múzeum a városban végzi kulturális tevékenységét. Minden hagyományőrzési ügyből, minden szakértésből kizárták a múzeumot. 1968-ban, amikor a folklórfesztivál elindult, a múzeum még benne volt a szervezőbizottságban, de a hetvenes évek közepére már kikerült belőle. Kalocsán a hagyományőrzési ügyekben is a város tulajdonában álló könyvtár volt „a szakértő”. Változás 2013-tól tapasztalható, amikor a város átvette a múzeumot.

Tehát ez a szakmai együttműködés igazából csak 2013 óta épül?

Igen, de sok mindenben egyelőre erőtlén. Pedig számos lehetőségünk lenne. A Kalocsai Települési Értéktár Bizottság elnökeként fölvettem az értéktárba a múzeum épületét, a múzeumot mint intézményt, külön a népművészeti gyűjteményt, külön-külön egyes múzeumi tárgyakat. Szerepel benne az összes népművészettel kapcsolatba hozható egyesület. A népművészet olyan, mint a foci: mindenki ért hozzá. Például arról is nehéz lebeszélni a szereplőket, hogy ne anyámat kérjék föl előadást tartani történeti-néprajzi témában. Anyám tud írni, pingálni, hímezni, varrni, de nem tudja elmondani, hogy mi volt 150 évvel ezelőtt. Honnan a

fenéből tudná? Nyolc osztályt végzett parasztasszony, tipikus népi specialista. Egy másik példa. A kalocsai lányok fejviseletét, a bukrospántlikát a hetvenes években kakastaréj módjára fölállították. Ez hagyományosan sosem volt így. A hetvenes években még oly divatos és kedvelt kalocsai népviselet alakításában a párttitkár is szerepet kért/kapott. Hogy minél szebbek legyenek a kalocsai lányok, kikeményítették a bukrospántlikákat. Neki úgy tetszett, ha fölfelé áll. A parasztasszonyok meg köpködtek, hogy mi ez a kakastaréj. Ezt lassan sikerül visszaállítani az eredeti formára.

Ezeket a folyamatokat tudod valahogyan dokumentálni?

Majd ha öreg leszek. Addig fotózok mindent. De feldolgozni és gyűjteni alig tudok. Múzeumot kell csinálni. Rengeteg dolog van a fejemben. Mert ha lakodalom van, vagy ha disznót vágok, akkor azt én csinálom, nincs módom jegyzetelésre.

A speciális helyzeted fell is szeretnék kérdezni. Ebből a kultúrából jössz, és egy olyan múzeumot igazatsz, ami ezt a kultúrát dokumentálja. Ezt elnyek éled meg vagy hátránynak? Ezzel a helyzettel természetesen együtt jár egyfajta szubjektivitás, ami ma már egyre elfogadottabb a múzeumokban, de vajon elfogadható-e számodra és a múzeumot körülvevő helyi társadalom számára is?

Ez a ház, ez a múzeum egy az egyben az én kultúrámat őrzi. A gyűjtemény kizárólag a kalocsai paraszti világra épül. Kecskeméti pártbizottsági határozat alapján 1963-ban jött létre a múzeum. Akkor már nem volt helyben polgárság, már utódaik sem éltek itt. Tehát akaratlanul is népművészeti-néprajzi múzeum lett a kalocsai. A családban hét generációra tudjuk visszavezetni a népművészettel való foglalatosságot, anyai öreganyáim mindegyike népi specialista volt. A textilgyűjteményben a közelmúltban találtam rá azokra a darabokra, amelyeket öreganyám írt az ágyának. A kérdésre válaszolva: ez részben jó, részben nem jó helyzet. Jó azért, mert nem tudok eltévedni ebben a kultúrában. „Mindent” tudok. Mondják a nótát, megakadnak, akkor én mondom azt az egy szót, amitől továbblendül. Ha bárki kiejt egy szót, nem kell elmondania, hogy mit jelent, mert pontosan azt értem rajta, mint ők. Ha gyűjtés közben leírom a tárgyakat, egész máshogy állok hozzájuk. Mások leírókartonjain üres a 4. pont (ami a használatot rögzíti). Ha én írom le, még pótlapokat is be kell tűzni, olyan hosszú az a 4. pont. Pedig a hatvanas években könnyebb lett volna az adatgyűjtés is, hiszen azoktól vették a tárgyakat, akik készítették és használták, öreganyámtól és a többiektől. Más lett volna, ha itteni szakemberek gyűjtik az anyagot. A másik jó, hogyha bármire szükségem van, tudom, hogy melyik faluban kit kell föl hívni. Nem azt kell bizonygatnom, hogy én vagyok a kalocsai múzeumigazgató, hanem azt, hogy ki volt az apám, hogy ki volt az övé, és kinyílik a világ.

Persze a hátrányát is érzem. A mai városi polgárok, a „gyütmöntek”, a feltörekvő új világ falusi parasztyereknek gondol. Ők már azt sem tudják, hogy mi, a valamikori kalocsai szállásokon lakók vagyunk a kalocsai népi kultúrát fölvirágoztató kalocsai parasztpolgárok leszármazottai, a

kalocsai hungarikum örökösei. Az érsek ragasztotta rám a műparaszt jelzőt. Ezt a környezete átvette, és azóta is mondja. Én viszont büszke vagyok a paraszti származásomra, a kalocsai örökségemre.

Igen, ezt szerintem sokan tudjuk rólad a szakmában is. De hogyan jelenik meg ez az identitás a múzeumban? Egy kiállításban? Egy eladásban? Használsz ezt a személyes tudást?

Leggyakrabban az előadások és a múzeumpedagógia-foglalkozások alkalmával hasznosítom, de valamennyire a kiállításokban is. 25 év után, egy éve vehettem föl múzeumpedagógust a múzeumba, eddig azt is én csináltam. Már most látszik, hogy amit eddig én vittem, azt vinnem kell tovább is. A programok bővítését veheti csak át a múzeumpedagógus. Mert a kérdésben megbúvó személyességtől működik úgy, ahogy működött. Másik példának ott van a saját tájházam: a ház nem, de a benne lévő összes tárgy a családomé volt. Ha a 19. század közepén született ükőreganyám felébredne, és belépne abba a házba, úgy érezné magát, mint lánykorában. Sok tárgyat személyesen is ismerne, hiszen az övé volt. Ugyanezek a kötődések a múzeumi kiállításban is működnek. Minden tárgyhoz van egy történetem. Hogyan rontotta meg a boszorkány a nagybátyámat, öregapám hogyan tudott szemmel rontani stb. Előfordult már, hogy azért jött vissza egy csoport, mert ez fogja meg őket: a személyesség. Ugyanazokat a történeteket kellett elmesélni, ugyanazt az ételt kérték. Igen, ez érdekes ma a világban, én is érzem. És százával tudnám sorolni a példákat. A kiállításokban is ott van a család története, mint ahogy sok más családé is. Nem is tudnék olyan kiállítást mondani, amelyben ne lett volna Romsics. De ez inkább hitelessé teszi. A gyerekeket is megfogja a személyes hang. Ha nem egyszerű előadást tartok, hanem beszélgetek a gyerekekkel, akkor extrém témákat is be lehet dobni: boszorkányokat, lidérceket. Ilyenkor kiderülhet, hogy a rossz tanulónak bélyegzett gyerek számos néprajzi kérdésben valódi „szakértő”. Kaptam már este telefont szülőktől, mert a gyerekekre nagy hatással volt a múzeum, és ezt hazavitték.

De ehhez kell a saját tudásod, a saját tapasztalatod?

Igen. Ez nem egyetemen megszerezhető tudás. Én végigcsináltam 129 lakodalmat. Ezer történet van a fejemben. Bármikor bármire tudok példát hozni: a kenderáztatástól a csörögefánkig. 53 éve hallgatom ezeket a történeteket. Amikor megkérdezem a gyereket, hogy hívják, akkor már bele is tudom vonni a beszélgetésbe az ő öreganyját. De jellemző kérdés az is: Igazgató úr, a két diával ezelőtt nem az én anyám volt a képen? Ilyenkor visszalapozok, és pillanatok alatt kiderül, hogy róluk szól a múzeum.

Benne vagytok ugyanabban a sztoriban. Ráadásul ez szoros kapocs, hiszen ha jól értem, a gyerekek visszajárnak?

Igen. Egy óvodás évente hétszer jön, a felső tagozatosok és a gimnazisták minden évben

egyszer. Múzeumpedagógust azért szerettem volna, hogy az alsó tagozatosok programjait is fölépíthessük. Végigjárjuk az emberi élet fordulóit. Fölepítjük például a szülőágyat. Minden tárgyat és minden témát végigbeszélünk. A gyerekek rádöbbennek, hogy milyen egyszerű és logikus a parasztok világa. A gimnazisták tematikája más. Négy múzeumi gyűjteményt – természettudományi, régészeti, történeti, néprajzi – dolgozunk fel. A természettudományos program közel áll hozzájuk, hiszen a gimnázium ásványtárát létrehozó Tóth Mike munkásságáról mesélek nekik az ásványtárban, gazdag szemléltetéssel.

Az interjút készítette: Schleicher Vera

Néprajzi múzeum 2016 ©